

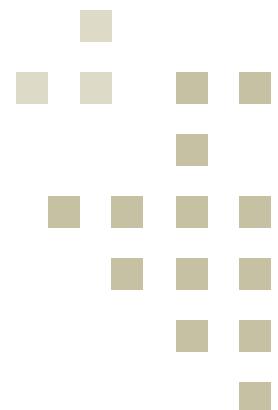

[642] Notat

Norges sikkerhetspolitiske utfordringer i nordområdene

John Kristen Skogan

Nr. 642 Februar – 2003

Utgiver: NUPI
Copyright: © Norsk Utenrikspolitisk Institutt 2003
ISSN: 0800 - 0018

Alle synspunkter står for forfatterens regning. De må ikke tolkes som uttrykk for oppfatninger som kan tillegges Norsk Utenrikspolitisk Institutt. Artiklene kan ikke reproduseres - helt eller delvis - ved trykking, fotokopiering eller på annen måte uten tillatelse fra forfatterne.

Any views expressed in this publication are those of the author. They should not be interpreted as reflecting the views of the Norwegian Institute of International Affairs. The text may not be printed in part or in full without the permission of the author.

Besøksadresse: Grønlandsleiret 25
Adresse: Postboks 8159 Dep.
0033 Oslo
Internett: www.nupi.no
E-post: pub@nupi.no
Fax: [+ 47] 22 17 70 15
Tel: [+ 47] 22 05 65 00

Norges sikkerhetspolitiske utfordringer i nordområdene

John Kristen Skogan

[Sammendrag] I foredraget som notatet er en gjengivelse av, stilles spørsmålet om en av de sikkerhetspolitiske utfordringene for oss i nord kanskje ligger på det mentale plan hos oss selv. Det pekes på tilvente tenkemåter fra den kalde krigen som kan virke tilslørende i forhold til nye utfordringer. Blant annet vises det til den tillærte tilbøyelighet til å regne med NATO og alliert hjelp i tilfelle vi skulle råke ille ut. Samtidig vises det til at NATOs tidligere så sterke fokus mot områdene i nord er borte og at alliansen i dag ikke bare er vesentlig endret, men at selve dens tilværelse også er mer utrygg. Spørsmålet reises om en av våre fremste utfordringer i nord er at vi risikerer å bli stående mer alene enn forutsatt overfor enkelte andre utfordringer som kan melde seg der. I tilknytning til dette pekes det på at den inter-nasjonale orden i en periode fremover nå kan bli sterkere preget av makt til fortrensel for rett enn vi har vennet oss til.

Norges sikkerhetspolitiske utfordringer i nordområdene

(Foredrag på forsvars- og sikkerhetspolitisk konferanse, Tromsø, 4. feb. 2003)

Det jeg her kommer til å si, er ikke ment å være oppbyggelig, hensikten er mer å så til ettertanke.

- 1) Ettersom jeg skal snakke om *sikkerhetspolitiske* utfordringer, først helt kort litt om hva sikkerhetspolitikk *er*, og hva det *ikke er*, slik jeg bruker ordet. Det kan forebygges at noen senere tror at jeg snakker om noe annet enn det jeg selv mener å snakke om.

Sikkerhetspolitikk, slik jeg bruker ordet, dreier seg om vern mot fysiske overgrep. Mer bestemt dreier sikkerhetspolitikken seg særlig om å verne seg mot at noen andre med fysisk makt skal ta fra oss noe som vi mener er vårt eller tvinge oss til å forholde oss på måter vi ikke ønsker.

Dessuten må vi i dag dessverre tilføye noe som vi før slapp å tenke så mye på: Sikkerhetspolitikken skal også beskytte oss mot at noen med fysiske våldsmidler utsetter oss for skade simpelthen ut fra et ønske om å gjøre det – hva enten dette skyldes hat, misunnelse, hevnløst, eller noe annet.

Uansett, sikkerhetspolitikk har å gjøre med *fare* for bruk av fysisk makt og fysisk vold mot oss.

I forholdet til omverdenen står vi overfor en rekke andre farer og utfordringer. De faller utenfor sikkerhetspolitikken, med mindre de kan lede til at det blir brukt fysiske maktmidler overfor oss. Det siste vil i praksis ofte si *våpnet* makt – men trenger ikke alltid være det.

Den type fare sikkerhetspolitikken dreier seg om, har tradisjonelt fått stor oppmerksomhet i stater utenrikspolitikk. Grunnen er blant annet at dette er farer som i verste fall kan gjøre ende på stater – og historisk i noen tilfelle har gjort det. Akkurat det vil vi gjerne tro tilhører et forgangent stadium i vår del av Europa, selv om bruk av våpnet makt mot stater ikke gjør det.

Videre: Sikkerhetspolitikken dreier seg vanligvis *ikke* om det mest sannsynlige – om det vi normalt regner med vil komme til å skje. Den dreier seg om noe som kan tenkes å skje, noe vi frykter kan hende om vi skulle være så uheldige at ting floker seg til, og skjærer seg i vårt forhold til omverdenen og til andre stater.

Forsvaret er et svært viktig, mange vil si et helt uunnværlig middel i sikkerhetspolitikken. Ut fra det har enkelte sammenlignet utgiftene til forsvaret, det vil si forsvarsbudsjettet, med en brannforsikring.

Det er ingen dårlig sammenligning: Vi betaler ikke brannforsikring fordi vi *tror* det vil brenne, men av frykt for at det, tross den lave sannsynligheten, *likevel* kan komme til å gjøre det.

- 2) Når vi skal se på sikkerhetspolitiske utfordringer vi i dag står overfor i nord, er det viktig, tror jeg, å ha et åpent øye for at *noen* av disse kanskje ligger på det mentale plan hos oss selv i forhold til de skjellsettende endringer som gjennom de siste vel ti år har funnet sted i verden rundt oss – og i nordområdene.

Vi har fått med oss de store, bemerkelsesverdige endringene – på det politiske og ideologiske plan, og på det militære, samt rett og slett på kartet i Europa – og østenfor.

Endringene har vært svært gledelige, dels uventede, noen ganger nesten forbløffende.

Men samtidig kan det være at vi ikke på alle områder er blitt like klar over hva endringene der har å si. Jeg stiller meg dessuten spørsmålet om vi har tatt med oss fra den kalde krigen enkelte *vaner* – kanskje uvaner – i vår måte å tenke på med hensyn til sikkerhetspolitiske utfordringer som nå bidrar til å gjøre oss om ikke blinde, så litt svaksynte overfor noen av dem som ligger i den nye situasjonen i nordområdene.

La oss starte med vår måte å oppfatte, bedømme farer for væpnet maktbruk på i vårt nærområde.

Med utgangspunkt i øst-vest-konfrontasjonen, og det mange så som en pågående sovjetisk politikk, ble vi under den kalde krigen vant til å forholde oss til det som fortonte seg som en klar fare for væpnet maktbruk.

Det kunne være ulike oppfatninger om hvordan vi skulle se oss i forhold til den. Men selve faren var tydelig og mer eller mindre til stede hele tiden. Også de som på et visst tidspunkt anbefalte “bedre rød enn død”, erkjente den.

Såvel her hjemme som hos våre allierte ble man dessuten vant til å *konkretisere* denne faren i form av det vi kaller scenarier, tenkte fremtidige hendelsesforløp, der vi ble utsatt for militær maktbruk fra sovjetisk side.

Slike scenarier var viktige redskaper i militær planlegging, som scenarier fortsatt er det. Ved at de også inngikk i den offentlige debatt, bidro de til å gjøre faren mer tydelig og nærværende: Det ble både lettere å forestille seg *hva* som kunne skje, og *at* det kunne komme til å skje.

Desto større ble kontrasten i forhold til tidligere da den kalde krigen var over: Nærmest med ett var det meste borte av det som hadde gitt næring til forestillingen om en trussel om militær maktbruk i vårt eget nærområde: Trusselen hadde vært oppfattet som en konsekvens av den kalde krigen, og av en nå opphørt politikk fra et Sovjetunionen som også kort tid etter opphørte.

Etterhvert som situasjonen utover på 1990-tallet stabiliserte seg i et Russland ute av kommunismens og den kalde krigens grep, ble det i forhold til det gjennom vel førti år tilvente trusselbilde vanskelig å se noen egentlig fare, slik som før, for væpnet maktbruk i vårt område – først for mange av våre allierte, men etterhvert for oss selv også.

Til det virket gjenværende problemer i nord for små, og for lokale – eksempelvis sammenlignet med utfordringene der så sent som på midten av 1980-tallet da det på alvor ble diskutert om NATOs nordflanke heller burde kalles en front!

- 3) Men kanskje er det slik at vi på et vis var blitt “bortskjemte” med hensyn til en klar, lett begripelig og permanent tilstedeværende trussel – med en tilsvarende nedsatt evne til å se og *ta høyde for* farer som er mer skjulte, mer avhengige av situasjon og omstendigheter, og ikke stadig overhengende.

Mens det under den kalde krigen kanskje til tider var en tendens til å *overdrive* faren for militær maktbruk i nord, er det mulig at det nå er blitt en tendens til det motsatte.

Men at problemer i nord virker små i et stort perspektiv – det være seg i det større internasjonale bilde eller sammenlignet med den kalde krigens utfordringer – betyr ikke at slike problemer ikke er reelle utfordringer som kan bli *store nok* for oss.

At de virker små i en større sammenheng, og med andres øyne, er kanskje nettopp en del av problemet!

Heller ikke behøver det bety at de er ufarlige for oss: Det er ikke bare problemer som er store i den store sammenheng som kan invitere til forsøk på løsning med bruk av væpnet makt – og som noen ganger *er blitt* løst på den måten!

- 4) Ikke bare står vi overfor flere problemer og omstridte tvistesporsmål i nord, dels av folkerettslig karakter, som det er unødvendig for meg å gå nærmere inn på. De er alle godt kjent fra før av – særlig vedrørende delelinje, Svalbard, fiskevernsoner – med konsekvenser for suverenitet og jurisdiksjon som fellesnevner. Dessuten kan andre, beslektede spørsmål komme til, eksempelvis når det gjelder ferdsel i området og risikoer den kan bringe med seg.

Dette er problemer som normalt ikke bør føre til mer enn verbal krangel og diplomatisk tautrekning, og til slutt forhåpentlig en politisk forhandlingsløsning – selv om det dels har vist seg lettere sagt enn gjort å få til.

Imidlertid kan omstendighetene floke det slik til for oss og andre som berøres – i de fleste tilfelle vil det være Russland – at det blir vanskeligere enn som så å takle problemene. Her må vi heller ikke glemme det vi kan kalle avledede problemer, vanskelige saker som konkret gjelder noe annet, men som oppstår på grunn av de opprinnelige problemene. En illustrasjon på dette og hendelser som floker ting til, kan være Hopen-ulykken og striden om ferdskriveren i 1978.

Men i tillegg knytter det seg ihvertfall på to felter fortsatt åpenbare og tungtveiende interesser til nordområdene som kan bli satt på spissen i bestemte situasjoner og fra flere hold utenfra. Fra hvilke hold og hvordan vil imidlertid være avhengig av hvilken situasjon. De som uansett vil være involvert eller nær berørt, og noen ganger de eneste, er vi og Russland.

De to feltene jeg tenker på er selvsagt:

- petroleumsrelatert virksomhet i nord
- den gjenværende militære betydning av Kolahalvøya, og helt særlig når det gjelder russiske strategiske atomvåpen (for ordens skyld: betydningen av strategiske atomvåpen er ikke noe som forsvant med den kalde krigen, og aller minst for Russland, tvert om kan den igjen tilta).

På begge disse feltene kan begivenhetene ta en retning som bringer sterke interesser *på tvers* av våre egne, og som kan gripe inn i noen av de omstridte, rettslige tvistespørsmål i nord – eller andre stridsspørsmål der – på en ubehagelig og farlig måte for oss. Den utløsende faktor kan være noe som skjer langt unna, kanskje endog i en annen verdensdel, men som utfordrer de interesser det her er snakk om.

5) Men, vil noen si, hvis så skulle skje, har vi jo NATO.

Det bringer meg til *nok* en gammel vane, nemlig vår tillærte tilbøyelighet til å regne med hjelp fra våre allierte om det på noe vis skulle gå galt i nord. Og la det være sagt for ikke å bli misforstått: NATO er fortsatt svært viktig for oss med tanke på å få hjelp i en trengt situasjon.

Men samtidig er det viktig å ha klart for seg at NATO i dag ikke er hva NATO engang var. Gjennom de siste ti år har det skjedd en sterk endring av alliansen. Dessuten er dens tilværelse nå mer utrygg. Begge deler kan bety at hjelp fra NATO ikke lenger er like påregnelig som vi før var vant til å gå ut fra.

Mye av alliansens planlegging og fokus er i dag rettet mot utfordringer utenfor dens tradisjonelle ansvarsområde. Utviklingen mange steder der gjør ikke *det* så vanskelig å forstå – heller ikke at blikket er flyttet bort fra områdene i nord.

NATOs tidligere sterke oppmerksomhet mot våre nordområder tok raskt slutt for over ti år siden. Alt høsten 1991 kunne daværende forsvarsminister Holst fortelle at Norge fant liten forståelse og støtte innad i NATO for de særskilte problemer vi fortsatt mente å stå overfor i nord. Og ifølge andre fant våre allierte oss “masete” når vi brakte slike spørsmål opp.

Denne utviklingen kan ha svekket den tidligere antatte beredvilligheten til prompte å stille opp for oss om vi skulle havne i vanskeligheter i nord der vi ønsker alliert hjelp.

Derved ikke sagt at vi ikke ville få hjelp i en slik situasjon; poenget er at det kan tenkes å ta mer tid.

Videre har NATO vokst, og vil snart vokse ytterligere, både i antall medlemmer og geografisk utstrekning – og enda mer om vi også tar med de mange partnerlandene til alliansen, i dag i alt 27, som bl.a. inkluderer Russland, likeså flere land øst for Kaukasus.

I utgangspunktet er NATO en allianse og en organisasjon for kollektivt forsvar. Det bygger på artikkel 5 i NATO-pakten, som sier at et angrep på ett medlemsland skal betraktes om et angrep på samtlige øvrige – og behandles deretter.

Den sterke utvidelsen østover, ikke bare med nye medlemmer – fra 16 i 1998 til 26 etter planen i 2004 – men også med partnere som dels har

problemer seg imellom, kan imidlertid komme til å bety at NATO et stykke på vei også får en rolle som et organ for kollektiv sikkerhet i dette vidstrakte området øst for det gamle NATO.

Og til forskjell fra *kollektivt forsvar* dreier ikke *kollektiv sikkerhet* seg om å forberede mer eller mindre automatisk støtte til bestemte land som på forhånd er valgt som allierte. Kollektiv sikkerhet dreier seg derimot om å skulle vurdere *i hvert enkelt tilfelle* hvem som fortjener støtte mot hvem – og hvor langt, samt i forkant om mulig å søke å *mekle* mellom partene for derigjennom å bilegge konflikter mellom dem.

Litt avhengig av utviklingen i øst kan det sette sitt preg på drøftelser og tenkemåte i alliansen vedrørende dette området. Det kan også få en smitteeffekt i forhold til andre geografiske deler av alliansen.

Likeså kan det forsterke en glidning i synet på artikkel 5 som vi alt har sett tendenser til: Allerede i forbindelse med medlemskapsutvidelsen i 1999 og uttrykte bekymringer da for utvanning av artikkel 5 ble det fra flere hold minnet om at artikkelen tross alt *etter sin bokstav* ikke forplikter til noen *automatisk* støtte i form av direkte militær hjelp. Og det er riktig; under den kalde krigen ble artikkelen oppfattet som å innebære en sterkere forpliktelse enn det som strengt tatt ligger i dens ordlyd.

Alt i alt kan dette føre til at hvis væpnet hjelp i henhold til artikkel 5 litt uventet skulle bli aktuelt i en ikke altfor dramatisk sammenheng – eksempelvis i nord – kan slik hjelp komme til å kreve ikke bare mer tid, men også mer *overveielse*.

6) Så til alliansens mer utrygge tilværelse.

Dette har å gjøre med kilder til splid *innenfor* alliansen, og det vedvarende spørsmålet *fra utsiden* om hva man skal med en forsvarsalliansen som ble dannet som en motvekt til et aggressivt Sovjetunionen, når Sovjetunionen forlengst er borte og Russland ikke har overtatt dets aggressive konfrontasjonspolitik.

Indre splid i NATO er imidlertid ikke noe nytt, det er noe som alliansen lenge, helt fra sine første år, har levd med, og overlevd. Likeså har tiden etter den kalde krigen vist at NATO kan være svært nyttig for flere andre, og dels nye oppgaver.

Men når det gamle NATO overlevde indre splid, og faktisk ganske mye av det, skyldes det den utbredte følelse av nødvendighet av å stå sammen mot en mer eller mindre alltid nærværende, lett identifiserbar trussel. Den er nå borte, og med det også nødvendigheten av å stå sammen mot den.

Riktignok står NATO nå overfor nye og andre trusler, men disse illustrerer samtidig et delvis nytt, og i alle tilfelle nå langt alvorligere indre problem som alliansen står overfor:

Én ting er at det gjennom de siste år er blitt mer av den type uenighet mellom medlemsland om spørsmål utenfor det rent forsvarsmessige samarbeid som alliansen også tidligere har opplevd og overlevd. Det gjelder uenighet innenfor handelspolitikk, om miljøvern, om internasjonale rettsregler og avtaler, og på andre områder.

Det som imidlertid nå også ganske tydelig synes å avtegne seg, delvis aksentuert av hendelsene 11. september i forfjor, er tendenser til splid –

særlig over Atlanteren – i synet på hvordan utfordringer innenfor det sikkerhetspolitiske område bør håndteres. Uenigheten vedrørende Irak er en indikasjon på dette.

Slike tendenser til splid gjør seg også gjeldende mellom europeiske medlemsland. Men for alliansens fremtid er spliden over Atlanteren langt mer betydningsfull. Her gjenspeiler den forskjeller i perspektiv på og holdninger til viktige sikkerhetspolitiske utfordringer – og forskjeller i tro på hva som kan oppnås med hvilke midler – som langt på vei er tuftet på ulikheter i geografi og historie mellom USA og Europa.

Under overflaten lurar samtidig hele tiden spørsmålet, også, og kanskje ikke minst i USA: Hva skal vi med NATO? Trenger vi NATO?

Det kan komme til utsette alliansen for farligere indre påkjenninger enn noen gang før, og i verste fall føre til at den rett og slett forvitrer.

Sannsynligvis vil det ikke skje, men faren er der. Ignorerer man den helt, kan oppdage at man i sin forsvarsplanlegging har gjort regning uten vert.

- 7) Det å gjøre regning uten vert bringer meg til en helt annen side ved de sikkerhetspolitiske utfordringer vi står overfor i nordområdene – og ved forutsetningen om hjelp fra allierte.

Under den kalde krigen var det som skjedde i nord, fra våre alliertes, og ikke minst fra amerikansk perspektiv, underordnet øst–vest-konflikten og rivaliseringen mellom de to sidene.

- Områdene i nord var militært viktige for begge sider.
- Samtidig var de underlagt en slags rivaliseringens logikk: Tilbakesteg for den ene siden var vinning for den andre. Det kunne få presedensvirkninger andre steder og ved senere anledninger. Derfor var det farlig å tillate fremstøt for den andre siden.

Dette utvirket stor årvåkenhet fra våre allierte og antatt betydelig interesse av, og derved vilje til å gripe inn for å hindre sovjetiske fremstøt i nord.

I dette lå det beskyttelse for Norge

- ikke bare mot sovjetiske fremstøt motivert av konfliktstoff i øst–vest-forholdet
- men også mot mulige offensive tiltak fra sovjetisk side mot Norge med rot i lokale tvistesporsmål utenfor eller på siden av selve øst–vest-konflikten.

Hos våre allierte utvirket dessuten nordområdenes militærstrategiske betydning en tilbøyelighet til – om ikke å støtte, for det gjorde flere av dem neppe – så ihvertfall til ikke å gå ut mot norsk standpunkt i folkerettslige stridsspørsmål vedrørende områdene i nord. Man lot det som i noen tilfelle kanskje ellers ville vært ens egne prinsipale standpunkter i slike spørsmål vike for den militærstrategiske ønskelighet av å bakke opp Norge i nord.

Like viktig er det at våre standpunkter i en del av de samme spørsmål tatt med slik beskyttelse og slik motivert oppbakking som bakgrunn.

Hva betyr det så at denne bakgrunnen nå delvis er borte? Med opphøret av øst–vest-konflikten forsvant en viktig del av grunnlaget for den store militærstrategiske betydning som våre allierte tilla områdene i nord. Derved falt også en viktig del av grunnlaget bort hos dem for eventuelt å la egne prinsipale standpunkter i folkerettslige og økonomisk relaterte spørsmål i nord vike for militærstrategiske hensyn knyttet til området. Vil det få noe å si for alliert beredvillighet til å stille opp for oss i en tilspisset situasjon som måtte ha sin rot i slike spørsmål?

- 8) For å oppsummere: Kan det være at dette alt i alt betyr at en av de største utfordringene, også sikkerhetspolitisk, som vi står overfor i nord, er at vi kan komme til å stå mer alene enn vi er vant til, og har tenkt oss, om en del andre utfordringer som kan melde seg der?

Men ikke nok med det. Betyr dette i så fall også at vi mer bevisst enn før må ta inn over oss at det fins interesser, ikke minst i nord, som bare er våre, og som ingen andre vil sikre hvis ikke vi selv gjør det?

Kanskje er det til og med slik at det ikke bare er i spørsmålet om hva- og selfangst at vi har interesser som det kan vise seg at nærmest alle andre er direkte avvisende til!

Trolig og forhåpentlig er det her i begge henseender snakk om unntak hva gjelder våre allierte. Men det fjerner likevel ikke behovet for å ivareta også de interessene som det står om i tilfelle slike unntak. Én utfordring for oss her er riktignok å søke å oppnå at unntakene ikke blir for mange, men å gjøre det ved å gi opp våre egne interesser i de tilfelle der disse ikke deles av våre allierte, kan neppe gjøres til noen regel.

- 9) Så avslutningsvis noen ord om Russland.

En av de for oss mest gledelige følger av den kalde krigens slutt var normaliseringen og den markante bedring av vårt forhold til Russland, et stort naboland som vi historisk sett har hatt all interesse av å være til venns med.

Historisk sett, med et visst unntak for kommunistepoken, og fremfor alt og helt klart for den kalde krigen, har vi også hatt hva vi må kalle et rimelig godt forhold til Russland – riktignok til tider også ispedd en viss norsk vaksomhet overfor stormakten Russland med dets ekspansive tendenser øst- og sørover.

Et vitnesbyrd om det jevnt over gode forhold mellom våre to land er kanskje det faktum at vår felles grense som ble trukket i 1826, i dag er Russlands overlegent eldste uendrede yttergrense (selv med fratrekke av perioden 1920–1940 da Petsjenga-området var finsk, men grensen uendret).

Et annet tegn på det samme kan være at over denne grensen mangler den type lokal animositet overfor dem på den andre siden som Russland og andre av dets nabostater har vært belemret med mange andre steder langs dets yttergrenser.

Ingenting av dette kan imidlertid ta bort den kjensgjerning at Russland er en stormakt, og at man på russisk side er seg det bevisst, sammen med det faktum at Norge er en liten nabostat.

Videre har Russland, som vi og andre, sine egne, dels særskilte interesser å ivareta.

Viljen til å sikre dem må vi regne med vil være til stede også når våre interesser måtte komme i veien.

Russland har samtidig vært gjennom en meget vanskelig periode etter den kalde krigen. Det gjelder ikke minst økonomisk. Heldigvis for det russiske folk, som har vært hardt rammet, virker det nå som om landet er på vei oppover igjen. Men det svekker neppe viljen til å sikre det man på russisk side ser som sine interesser – trolig snarere omvendt.

Det i seg selv behøver ikke å føre til vesentlige problemer i forhold til oss – men skulle problemer oppstå, kan det gjøre dem vanskeligere å takle, og da mer for den minste enn for den største, og sterkeste.

Med tanke på dette, og betydningen av makt og styrke, og likeså som et tillegg til noe av det jeg har vært inne på tidligere, kan det samtidig være at vi må ta høyde for at den internasjonale orden som Norge har vært en av forkjemperne for skulle bygge på rett fremfor makt, i en periode fremover nå kan komme til å bli mer preget av makt til fortrenghet for rett, enn det vi har vennet oss til. For flere små land er det en lite hyggelig tanke. De bestemmer imidlertid ikke om den skal bli en realitet.

- 10) Men etter de mange påminnelsene om hva som kan gå galt, la meg avslutte med en god nyhet.

Sikkerhetspolitikk dreier seg, som jeg innledningsvis påpekte, ikke om det mest sannsynlige, men om å ta høyde for det som kan skje om det ikke går som vi håper og regner med.

Og sannsynligheten taler heldigvis for at mange av de dystre muligheter jeg her har trukket frem som farer, ikke blir noe av. Likeså taler den for at ingen av dere blir rammet av brann – ja, sannsynligheten for det er markant enda mindre.

Men samtidig vet jeg at dere, klokkelig nok, likevel fortsatt kommer til å betale brannforsikring.

Notater | Papers | 2002 – 2003

2002		
Nr. 625	Svein Melby	Sivil-militær splittelse og amerikansk sikkerhetspolitikk
No. 626	Pernille Rieker	From territorial defence to comprehensive security? European integration and the changing Norwegian and Swedish security identities
No. 627	Dr. Tore Bjørgo	Exit Neo-Nazism: Reducing Recruitment and Promoting Disengagement from Racist Groups
No. 628	Leo A. Grünfeld	International R&D Spillovers and the Absorptive Capacity of Multinationals
No. 629	Leo A. Grünfeld	Multinationals Searching for R&D Spillovers: A Survey of the Literature
No. 630	Leo A. Grünfeld	International R&D Spillovers and the Effect of Absorptive Capacity: An Empirical Study
No. 631	Per Botolf Maurseth	Economic Convergence through Savings, Trade and Technology Flows. Lessons from Recent Research
No. 632	Per Botolf Maurseth	Divergence and dispersion in the Russian economy
No. 633	Morten Bremer Mærli	Strengthening Cooperative Threat Reduction with Russia. The Norwegian Experience
No.634	Arne Melchior	Sunk costs in the exporting activity: Implications for international trade and specialisation
No.635	Jens Chr. Andvig	Remarks on private-to-private corruption
No. 636	Jens Chr. Andvig	Transition from socialism – the corruption heritage
No.637	Henrik Thune and Ståle Ulriksen	Norway as an Allied Activist – Prestige and Penance through Peace
Nr. 638	Henrik Wiig	Virkninger for norsk fiskerinæring av en ny forhandlingsrunde i WTO. Simulerte reduksjoner i handelsrestriksjoner i den internasjonale likevektsmodellen GTAP.
Nr. 639	Arne Melchior	EUs utvidelse og handelsvilkårene for norsk fiskeeksport
Nr. 640	Arne Melchior	Rammevilkår for norsk fiskeeksport
Nr. 641	Arne Melchior	Industrial heterogeneity of the ICT industry: An exploratory survey on Norwegian firms
2003		
Nr. 642	John Kristen Skogan	Norges sikkerhetspolitiske utfordringer i nordområdene

Publikasjoner fra **Norsk Utenrikspolitisk Institutt**

Internasjonal politikk Nr. 4-2002

Skillet mellom hva som utgjør nasjonal og internasjonal politikk, er i stor grad i ferd med å bli visket ut. IP ønsker å være helt i front med å utforske denne dynamikken. 4 nummer i året.

I helsen og miljøets navn? Deregulering av internasjonale strålevernstandarder *Bente Aasjord*
•Fredsförhandlingar i Nicosia – har det «mogna ögonblicket» nu infunnit sig? *Ann-Sofi Jakobsson Hatay*
•Sverige – falmet idealist i et likere Europa? *Njord Wegge* • *Kommentar: «Helhetsperspektiver på norsk utenrikspolitikk»* *Olav Riste* • *Replik til Sverre Lodgaard* *Nils Morten Udgaard* • *Tilsvar Sverre Lodgaard*
Bokspalte • *Summaries* • *Internasjonal politikk, årgangen 2002*

Abonnementspriser kr 330 [Norge/Norden] kr 450 [utenfor Norden]
Enkelthefter kr 95 pr. hefte + porto/eksp.

Forum for Development Studies No. 1-2002

Forum bringer artikler (på engelsk) om bistandspolitikk, Nord-Sør-forhold og den tredje verden. To nummer i året.

Introduction *Olav Stokke* • **Environment and Development: Dissecting the Connection** *Jouni Paavola* • **Foreign Direct Investment and Human Rights: An Ambiguous Relationship** *Bjørn Letnes* • **Analysing Conservation - Development Discourses: The Story of a Biopiracy Narrative** *Hanne Svarstad*

Debate: I. DISCOURSE ON DEVELOPMENT RESEARCH FUNDING: Development Studies Between Fashion and Reality: Reflections on a Norwegian Impasse *Olle Törnquist* • **Studies of Development: No Impasse, But a Long Way to Go** *Stein Tønnesson* • **Rejoinder to Stein Tønnesson** *Olle Törnquist* • **The Aid and Academia Controversy: Lessons Learned from Recent Evaluations** *Henrik Secher Marcussen* • **Confusion and Ambiguity: A Response to Henrik Secher Marcussen** *Gunnar M. Sørbø* • **Rejoinder to Gunnar M. Sørbø** *Henrik Secher Marcussen*

II. GLOBAL DEVELOPMENT: Polarisation or Convergence *Anders Lundkvist* • **Politics versus Science: A Response to Anders Lundkvist** *Arne Melchior and Kjetil Telle* • **Politics and Science: A Rejoinder to Arne Melchior and Kjetil Telle** *Anders Lundkvist* • **Response to Lundkvist - a Last Rejoinder** *Arne Melchior and Kjetil Telle*

III. AFRICAN DEVELOPMENT: The New Partnership for Africa's Development (NEPAD) - Old Wine in New Bottles? *Henning Melber*

Abonnementspriser NOK 220 [i Norden] NOK 300 [utenfor Norden]
Enkelthefter NOK 120 + porto/eksp.

Nordisk Øst-forum Nr. 4-2002

Nordisk Østforum er et kvartalstidsskrift som vektlegger politisk, økonomisk og kulturell utvikling i Øst-Europa og Sovjet unionens etterfølgerstater.

Forord • **Russland som Natos samarbeidspartner** *Kristian Åtland* • **Ny identitet. EU-diskursen i den estniska dagstidningen Postimees** *Sigrid Kaasik-Krogerus* • **Russisk nasjonalisme i imperiets aftenstund – høyre-ideologiske svar på en revolusjonær situasjon** *Sven Gunnar Simonsen* • **Ukrainas postkommunistiske historia – fast i det förflutna** *Johan Öhman* • **Bulgarien – overraskelses scene** *Helle Dalgaard*
Pressefrihet på lavbudsjett: Medienes vilkår i det postkommunistiske Romania *Svanhild Naterstad*
Velkommen til Internett • *Bokomtaler* • *Nye bøker i Norden* • *Årgangen 2002*

Abonnementspriser kr. 265 [studenter] kr. 330 [privatpersoner] kr. 450 [institusjoner]
Enkelthefter kr 115 pr. hefte + porto/eksp.

Hvor Hender Det?

Hvor Hender Det? (HHD) er et ukentlig nyhetsbrev som gir deg bakgrunn om internasjonale spørsmål i konsentrert og forenklet form. HHD er det du trenger for øyeblikkelig oppdatering, som en hjelp til å forklare inntrykk og se dem i sammenheng. I mange fag og sammenhenger har vi behov for kortfattet framstilling av konflikter og samarbeid, prosesser, utfordringer og utviklingstrekk i det internasjonale samfunnet. HHD ligger også på Internett. Godt over 100 artikler fra tidligere årganger innenfor en rekke emner er lagt ut i fulltekst. www.nupi.no/pub/hhd/hhdliste.htm.

Abonnementspriser kr. 260 pr skoleår [2002/2003] kr. 360 pr skoleår [utenfor Norge]
Klasseabonnement kr. 75 pr. ab. [min. 10 eks]